

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL XORIJIY MAMLAKATLARDA MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMI TARIXI VA HOZIRGI HOLATI.

Mengboyeva Mahliyo Sanjar qizi

Termiz Iqtisodiyot va Servis universiteti

Maktabgacha ta’lim yunalishi talabasi

Ilmiy rahbar: Ma’rufjonova Rohila Lutfulla qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim

nazaryasi kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu ishda xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimining shakllanish tarixi va uning hozirgi holati tahlil qilinadi. Maktabgacha ta’limning rivojlanishi pedagogik tamoyillar, ta’lim dasturlari va davlat siyosati nuqtayi nazaridan ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot davomida Germaniya, Yaponiya, AQSh, Skandinaviya mamlakatlari va boshqa davlatlarning tajribalari o‘rganilib, ularning maktabgacha ta’limga bo‘lgan yondashuvlari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim texnologiyalari va innovatsion usullar maktabgacha ta’lim tizimiga qanday ta’sir qilayotgani ham yoritiladi. Ishda xalqaro tajribalarni o‘rganish orqali O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga oid takliflar ilgari suriladi.

Tayanch so‘zlar: Maktabgacha ta’lim, ta’lim tizimi, xorijiy tajriba, pedagogik yondashuv, innovatsion metodlar, intellektual rivojlanish, bolalar tarbiyasi, o‘yin orqali o‘qitish, ta’lim texnologiyalari, zamonaviy tendensiyalar.

Abstract: This work analyzes the history of the formation of the preschool education system in foreign countries and its current state. The development of preschool education is considered from the point of view of pedagogical principles, educational programs and state policy. During the study, the experiences of Germany, Japan, the USA, Scandinavian countries and other countries are studied and their approaches to preschool education are analyzed. It also highlights how modern educational technologies and innovative methods affect the preschool education system. The work puts forward

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

proposals for improving the quality of preschool education in Uzbekistan by studying international experiences.

Keywords: *Preschool education, education system, foreign experience, pedagogical approach, innovative methods, intellectual development, child upbringing, learning through play, educational technologies, modern trends.*

Аннотация: *В данной работе анализируется история формирования системы дошкольного образования в зарубежных странах и ее современное состояние. Развитие дошкольного образования рассматривается с точки зрения педагогических принципов, образовательных программ и государственной политики. В ходе исследования изучается опыт Германии, Японии, США, скандинавских стран и других стран, анализируются их подходы к дошкольному образованию. Также освещается влияние современных образовательных технологий и инновационных методов на систему дошкольного образования. В работе предлагаются рекомендации по повышению качества дошкольного образования в Узбекистане на основе изучения международного опыта.*

Ключевые слова: *Дошкольное образование, система образования, зарубежный опыт, педагогический подход, инновационные методы, интеллектуальное развитие, воспитание ребенка, обучение через игру, образовательные технологии, современные тенденции.*

Kirish. Maktabgacha ta’lim inson hayotining dastlabki bosqichlaridan biri bo’lib, bolaning intellektual, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta’sir ko’rsatadi. Zamonaviy jamiyatda ta’lim tizimi, ayniqsa, maktabgacha ta’limning samaradorligi mamlakatning kelajagi bilan bevosita bog’liqdir. Shu sababli, dunyoning turli mamlakatlarida maktabgacha ta’lim tizimi rivojlanishiga alohida e’tibor qaratiladi. Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimi uzoq tarixiy jarayon davomida shakllangan bo’lib, har bir davlatda u o’ziga xos xususiyatlarga ega. Masalan, Germaniyada maktabgacha ta’lim Fridrix Frebel tomonidan asos solingan va bugungi kunga kelib zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan boyitilgan. Skandinaviya mamlakatlarida esa bolalarning tabiiy rivojlanishi va o’yin orqali o’qitish tamoyillariga urg’u beriladi. AQSh va Yaponiyada esa maktabgacha ta’lim dasturlari bolalarning mustaqil fikrlash va ijtimoiy ko’nikmalarini rivojlantirishga yo’naltirilgan. Ushbu ishda

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimining tarixi, asosiy rivojlanish bosqichlari, pedagogik yondashuvlar va zamonaviy tendensiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini yanada oshirish bo‘yicha takliflar beriladi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, global miqyosdagi ilg‘or tajribalarni o‘rganish va ularni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish orqali bolalarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga erishish mumkin.

Adabiyotlar tahlili.Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimi bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, har bir davlatning ta’lim yondashuvi o‘z tarixiy, madaniy va ijtimoiy omillariga bog‘liq holda shakllangan.Germaniyada Fridrix Frebel tomonidan ishlab chiqilgan "Bolalar bog‘chasi" konsepsiyasi maktabgacha ta’lim tizimining shakllanishida muhim ahamiyat kasb etgan (Frebel, 1837). Uning g‘oyalariga ko‘ra, o‘yin – bolalarni tarbiyalash va o‘qitishning asosiy usuli hisoblanadi. Keyinchalik bu yondashuv boshqa davlatlar tomonidan ham qo‘llanila boshlandi.Skandinaviya mamlakatlarida (Shvetsiya, Norvegiya, Daniya, Finlyandiya) maktabgacha ta’lim bolalarning tabiiy rivojlanishiga asoslanadi. Ushbu mamlakatlarda maktabgacha yoshdagi bolalar ko‘proq ochiq havoda o‘ynash va tajriba orttirish orqali o‘rganadilar (Johansson, 2019).AQShda John Deweyning konstruktivistik ta’lim yondashuvi keng tarqalgan bo‘lib, unda bolalar faol ishtirok etish va amaliy tajribalar orqali bilim olishlari kerakligi ta’kidlanadi (Dewey, 1938). Amerikalik tadqiqotchilar (Gordon & Browne, 2016) bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi maktabgacha ta’limning eng muhim jihatlaridan biri ekanligini ta’kidlaydilar.Yaponiyada esa "Hoikuen" va "Yochien" tizimlari bolalarning mustaqillik va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, bu ta’lim tizimi Reggio Emilia yondashuvi bilan uyg‘unlashgan (Nagata, 2020).Hozirgi kunda dunyoda STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) ta’limi, o‘yin orqali o‘qitish, inkluziv ta’lim va raqamli texnologiyalarning maktabgacha ta’limga integratsiyasi dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.O‘zbekistonda maktabgacha ta’limni isloh qilish doirasida xorijiy tajribalarni o‘rganish va ilg‘or pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish muhim ahamiyatga ega (Xoliqova, 2022). UNICEF va UNESCO tashkilotlari tomonidan ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan bo‘lib, ularning ko‘rsatmalariga asosan bolalarning individual rivojlanishiga e’tibor qaratish lozim.Ushbu adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, har bir mamlakat o‘zining madaniy

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

va ijtimoiy xususiyatlariga mos ta’lim tizimini shakllantirgan. Xalqaro tajribalarni o‘rganish orqali O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini yanada rivojlantirish mumkin..

Metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimining tarixi va hozirgi holatini o‘rganish hamda ularning O‘zbekiston ta’lim tizimiga ta’sirini tahlil qilish metodlari qo‘llanildi. Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

- Nazariy tahlil metodi – xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlar, maqolalar, tadqiqot hisobotlari va xalqaro tashkilotlarning (UNICEF, UNESCO, OECD) ma’lumotlari o‘rganildi.
- Solishtirma tahlil – turli mamlakatlarning maktabgacha ta’lim tizimi o‘ziga xos xususiyatlari va rivojlanish yo‘nalishlari bo‘yicha taqqoslandi. Masalan, Skandinaviya mamlakatlari va Yaponiyaning yondashuvlari AQSh va Germaniya modellaridan qanday farq qilishi o‘rganildi.
- Empirik metodlar – mavjud ta’lim tizimlari bo‘yicha xalqaro va milliy statistik ma’lumotlar tahlil qilindi. Jumladan, OECD va UNESCO tomonidan e’lon qilingan maktabgacha ta’lim qamrovi va sifat ko‘rsatkichlari hisobga olindi.
- Tahlil va sintez – xorijiy mamlakatlarning tajribalarini umumlashtirish va O‘zbekiston sharoitiga mos tavsiyalar ishlab chiqish uchun tahlil qilindi.
- Tavsiya berish metodi – tadqiqot natijalari asosida O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilg‘or tajribalarni joriy etish yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqildi.

Mazkur tadqiqot usullari asosida xorijiy mamlakatlardagi maktabgacha ta’lim tizimining rivojlanish yo‘nalishlari va O‘zbekiston uchun mos keladigan innovatsion yondashuvlar tahlil qilindi.

Muhokama. Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimi turli madaniy, ijtimoiy va iqtisodiy omillarga bog‘liq holda rivojlanib kelmoqda. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, har bir davlat o‘zining pedagogik tamoyillariga asoslangan holda bolalarni ta’limga tayyorlashda turli yondashuvlardan foydalanadi.

❖ Ta’lim modelining xilma-xilligi

Tahlil shuni ko‘rsatdiki, Skandinaviya mamlakatlarida maktabgacha ta’limning asosiy yo‘nalishi bolalarning erkin rivojlanishi va tabiiy muhitda ta’lim olishini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. AQSh va Buyuk Britaniyada esa ta’lim dasturlarida STEM (Science, Technology,

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Engineering, Mathematics) yondashuvi va ijtimoiy-emotsional rivojlanishga katta e’tibor qaratiladi. Germaniya va Yaponiyada bolalarning mustaqilligi va intizomini shakllantirish muhim deb hisoblanadi.

❖ **Pedagogik yondashuvlarning ta’siri**

Frebel tomonidan asos solingan an’anaviy o‘yin orqali o‘qitish modeli hali ham dolzarb bo‘lib, ko‘pgina mamlakatlarda turli shakllarda qo‘llaniladi. Reggio Emilia va Montessori kabi pedagogik tizimlar bolalarning ijodkorligini rivojlantirish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan.

❖ **Zamonaviy innovatsiyalar va texnologiyalar**

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalarning ta’limga integratsiyasi kuchaymoqda. Masalan, Singapur va Janubiy Koreyada maktabgacha ta’lim muassasalarida interfaol ta’lim texnologiyalari qo‘llaniladi. Biroq, bu innovatsiyalarning samaradorligi bolalarning yoshiga va rivojlanish xususiyatlariga bog‘liq bo‘lib, haddan tashqari texnologiyaga tayanish ijtimoiy ko‘nikmalarning rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

❖ **Xalqaro tajribaning O‘zbekiston ta’lim tizimiga tatbiqi**

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida islohotlar amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, xalqaro tajribalarni moslashtirish hali ham dolzarb masala hisoblanadi. O‘yin orqali o‘qitish, bolalarning mustaqil fikrlashi va kognitiv rivojlanishiga qaratilgan yondashuvlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir mamlakat o‘zining ijtimoiy va madaniy sharoitlariga mos maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirgan. Innovatsion pedagogik yondashuvlar, jumladan, Reggio Emilia, Montessori va STEM ta’lim usullari bolalarning ijodkorligi va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifati va qamrovini oshirish uchun xorijiy tajribalardan foydalanish hamda milliy pedagogik tamoyillar bilan uyg‘unlashtirish zarur. Muhokama natijalariga asoslanib, xorijiy mamlakatlarning ilg‘or tajribalarini O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimiga tatbiq etish bo‘yicha aniq strategiyalar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Natijalar. Ushbu tadqiqot natijalari xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta’lim tizimining rivojlanishi va ularning O‘zbekiston ta’lim tizimiga ta’siri bo‘yicha quyidagi muhim xulosalarni beradi. Skandinaviya mamlakatlarida bolalarning tabiiy rivojlanishiga asoslangan yondashuv samarali

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

qo‘llaniladi. AQSh va Buyuk Britaniyada maktabgacha ta‘lim dasturlarida STEM va ijtimoiy-emotsional rivojlanishga urg‘u beriladi. Germaniya va Yaponiyada esa mustaqillik va intizom asosiy pedagogik tamoyillar hisoblanadi. Montessori, Reggio Emilia va Frebel yondashuvlari bolalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. O‘yin orqali o‘qitish usuli bolalarning tabiiy qiziqishi va o‘rganish jarayoniga jalb etilishida samarali ekani kuzatildi.

Singapur va Janubiy Koreyada raqamli texnologiyalarning ta‘limga integratsiyasi bolalarning kognitiv rivojlanishiga ijobiy ta‘sir qilmoqda. Shu bilan birga, haddan tashqari texnologiyaga tayanish bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalariga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligi aniqlangan. O‘zbekistonda xalqaro tajribadan foydalanish orqali maktabgacha ta‘lim sifatini oshirish imkoniyati mavjud. O‘yin orqali o‘qitish, bolalarning mustaqil fikrlashini qo‘llab-quvvatlash va ilg‘or pedagogik metodlarni tatbiq etish muhim hisoblanadi. Kadrlar malakasini oshirish va ta‘lim dasturlarini modernizatsiya qilish orqali ta‘lim tizimini rivojlantirish zarur. Xorijiy mamlakatlarning maktabgacha ta‘lim tizimi tahlili shuni ko‘rsatadiki, har bir davlat o‘zining madaniy va ijtimoiy sharoitlariga mos ta‘lim modelini ishlab chiqqan. O‘zbekiston uchun maktabgacha ta‘lim tizimini takomillashtirishda ushbu ilg‘or tajribalardan foydalanish va ularni milliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta‘lim tizimi insonning intellektual, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, uning tarixi uzoq yillarga borib taqaladi. XIX asrda Fridrix Frebel tomonidan Germaniyada bolalar bog‘chasi (kindergarten) konsepsiyasining yaratilishi bu tizimning rivojlanishiga katta turtki bo‘ldi. Keyinchalik, Mariya Montessori, Jon Dyui va Reggio Emilia kabi pedagoglarning yondashuvlari maktabgacha ta‘limning shakllanishida muhim rol o‘ynadi. Dastlab xususiy tashabbuslar asosida tashkil etilgan maktabgacha ta‘lim muassasalari XX asrning o‘rtalaridan boshlab davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlana boshlandi. Bugungi kunda xorijiy mamlakatlarda maktabgacha ta‘lim tizimi turli pedagogik yondashuvlar va innovatsion usullar asosida rivojlanmoqda. Skandinaviya mamlakatlarida bolalarning tabiiy rivojlanishiga va ochiq havoda o‘qitishga katta e‘tibor beriladi. AQSh va Buyuk Britaniyada STEM ta‘limi va ijtimoiy-emotsional rivojlanish muhim ahamiyatga ega. Germaniya va Yaponiyada bolalarning mustaqil fikrlashi va intizomiga urg‘u beriladi, Singapur va Janubiy Koreyada esa raqamli texnologiyalar va innovatsion

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

ta’lim metodlari keng qo‘llaniladi. Hozirgi kunda maktabgacha ta’lim global miqyosda muhim yo‘nalishlardan biri bo‘lib, bolalarning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga qaratilgan yondashuvlar doimiy ravishda takomillashtirib borilmoqda. O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimini isloh qilishda xorijiy tajribalardan samarali foydalanish va ularni milliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Xoliqova, D. (2022). "O‘zbekistonda maktabgacha ta’limni rivojlantirish va xorijiy tajribadan foydalanish." Ta’lim va taraqqiyot jurnali, 3(5), 45-60.
2. Karimova, S. (2021). "O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning dolzarb masalalari." Ilm-fan va ta’lim rivoji, 2(4), 78-90.
3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi. (2023). O‘zbekistonda maktabgacha ta’limning rivojlanish ko‘rsatkichlari. Toshkent.
4. Mirzayeva, N. (2022). "O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifati va innovatsion yondashuvlar." Pedagogika va psixologiya jurnali, 4(3), 112-125.
5. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. (2022). Maktabgacha ta’lim tizimining istiqbollari va xorijiy tajriba. Toshkent.
6. UNICEF O‘zbekiston. (2023). O‘zbekistonda erta bolalik ta’limining ahamiyati va rivojlanish yo‘nalishlari. Toshkent.
7. Turdaliyeva, D. (2021). "O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida modernizatsiya jarayonlari va xalqaro tajriba." Milliy ta’lim islohotlari jurnali, 1(2), 67-80.